

economische ontvricting wist te voorkomen – dan mag de conclusie luiden dat Indië van mei '40 tot december '41 een imposante defensie-inspanning te zien heeft gegeven.

Zeker, dit was in de eerste plaats een inspanning van de Nederlandse en Indisch-Nederlandse bevolkingsgroepen, want de Indische Chinezen werden er weinig (misschien wel *te* weinig) bij betrokken en op de inheemsens, wier brede massa, zoals in het vorig hoofdstuk weergegeven, door de oorlog nauwelijks werd beroerd, werd slechts op beperkte sectoren een beroep gedaan, maar die defensie-inspanning is daarom niet *minder* indrukwekkend geweest, eerder *méer*: wanneer wij stellen dat zij gedragen werd door de Nederlandse en Indisch-Nederlandse bevolkingsgroepen, dan dient men daarbij te bedenken dat deze tezamen niet meer zielen telden dan in die tijd een stad als Utrecht.

Er was in '40-'41 in Indië in Europese kringen vrijwel geen familie, er was vrijwel geen alleenstaande, die niet op de een-of-andere wijze betrokken was bij 's lands verdediging.

Zijn er tekortkomingen geweest? Achteraf beschouwd misschien vier.

De eerste was dat nagelaten werd, de spoorlijn naar Tjilatjap tijdig te verdubbelen.

De tweede, dat nagelaten werd om, terwijl men dat in alle rust kon doen, de opbouw ter hand te nemen van een inlichtingennet – over de te elfder ure te dien aanzien ondernomen pogingen zullen wij aan het slot van dit deel schrijven.

De derde, dat nagelaten werd, de burgerdienstplicht tijdig tot vrouwen uit te breiden.

Als vierde tekortkoming kan men beschouwen dat nagelaten werd, instructie te geven, de aardolie-installaties voor langer dan zes maanden te vernielen. Vanwaar die terughoudendheid? Meende men inderdaad dat de betrokken gebieden na ongeveer zes maanden zouden zijn heroverd? Of aarzelde men, al of niet onder invloed van de aardolie-maatschappijen, om installaties waarin grote kapitalen waren belegd, volledig en dus voor zeer lange tijd te vernielen?¹ De gegevens ontbre-

¹ In de Staatsmobilisatieraad werd, aldus Vromans, 'de hoogst belangrijke kwestie: 'voorgoed opblazen' of 'voor bijvoorbeeld een jaar onbruikbaar maken'' (dat werd een half jaar) 'opgelost in de vorm van een compromis, waarbij slechts een deel van de winputten voorgoed zou worden vernietigd; de meeste slechts beperkt. Sommigen vonden dit te weinig, maar de inzichten van de maatschappijen, die dit laatste voorstonden, prevaleerden. Ik vermeld dit slechts om te doen uitkomen hoe de . . . oorlogsvoorbereiding van Nederlands-Indië van buiten af beïnvloed werd.' (A. G. Vromans: 'De Staatsmobilisatieraad van Nederlands-Indië', p. 194).